

На основу члана 76. став 12. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС”, број 35/23),
Савет Регулаторног тела за електронске комуникације и поштанске услуге на 35. седници четвртог сазива одржаној
29. марта 2024. године, доноси

ПРАВИЛНИК

о примени трошковног принципа и извештавању од стране привредног субјекта са значајном тржишном снагом у области електронских комуникација

I. УВОДНЕ ОДРЕДБЕ

1. Предмет

Члан 1.

Правилником о примени трошковног принципа и извештавању од стране привредног субјекта са значајном тржишном снагом у области електронских комуникација уређују се:

- 1) начела, модели и основна методологија обрачуна трошкова и учинака са калкулацијом цена тржишних услуга привредног субјекта са значајном тржишном снагом (у даљем тексту: привредни субјект са ЗТС) у области електронских комуникација применом модела историјских трошкова, модела текућих трошкова и модела дугорочних инкременталних трошкова;
- 2) начела и правила за примену одвојених рачуна прихода, расхода, добитка или губитка, имовине и обавеза по врстама тржишних услуга, у делу који услугама непосредно припадају или се на њих могу алоцирати (рачуноводство по сегментима);
- 3) начела и правила за обрачун трошкова капитала по врстама тржишних услуга (коначних учинака) и формирање предлога продајних цена привредног субјекта са ЗТС;
- 4) начин прикупљања података од привредног субјекта са ЗТС на релевантном тржишту за примену модела дугорочних инкременталних трошкова и утврђивање трошковно заснованих цена регулисаних велепродајних услуга привредног субјекта са ЗТС;

5) материјална и формална садржина, начин и рокови достављања званичних и интерних регулаторних финансијских извештаја привредног субјекта са ЗТС Регулаторном телу за електронске комуникације и поштанске услуге (у даљем тексту: Регулатор).

2. Циљеви

Члан 2.

Циљеви овог правилника су да се његовом применом, за потребе Регулатора и привредних субјеката обезбеди:

- 1) одговарајућа пословно-финансијска информациона подлога за планирање и контролу активности усмерених на стварање и очување односа на тржишту услуга електронских комуникација;
- 2) поуздане информације о трошковима, приходима, добицима (или губицима) и имовини (ангажованом капиталу) по свим врстама тржишних услуга привредног субјекта са ЗТС на начин као да те услуге производе и продају посебна правна лица, а у сврху утврђивања посебног тарифног режима за услуге под искључивом пословном надлежношћу привредног субјекта са ЗТС по методу „трошкови плус“, односно јединични трошкови таквих услуга увећани за одговарајући принос на капитал ангажован у производњи и продаји услуга, уз уважавање оправданих пословних интереса привредног субјекта са ЗТС, заштиту интереса корисника услуга и спречавање трошковног или ценовног субвенционисања између регулисаних услуга и нерегулисаних услуга;
- 3) потпуни систем поузданих, проверљивих и транспарентних калкулација делимичних учинака (интерних услуга) центара трошкова, односно врста или група активности чији се трошкови интерно реалоцирају и коначних учинака (тржишних услуга) привредног субјекта са ЗТС;
- 4) обавеза формирања одговарајућег интерног обрачунског система, пре свега Обрачуна трошкова и учинака (класа 9 Контног оквира), али и одговарајућих аналитичких аспеката (одвајања рачуна имовине и обавеза, односно ангажованог капитала) у Финансијском рачуноводству привредног субјекта са ЗТС, као и обавеза усаглашавања тог система са Регулатором и његова доступност Регулатору;
- 5) поуздане информације о услугама, структури мреже и трошковима мрежних елемената који се користе за пружање услуга од стране привредног субјекта са ЗТС, у сврху утврђивања посебног тарифног режима за регулисане велепродајне услуге по моделу дугорочних инкременталних трошкова, уз уважавање оправданих пословних процеса привредног субјекта са ЗТС, заштиту интереса корисника услуга и спречавање трошковног или ценовног субвенционисања између регулисаних и нерегулисаних услуга.

3. Начела и модели обрачуна трошкова и учинака са калкулацијом

Члан 3.

Обрачун трошкова и учинака са калкулацијом, односно примена трошковног принципа и одвојених рачуна по врстама услуга електронских комуникација код привредног субјекта са ЗТС који пружа више врста услуга заснива се на следећим начелима:

- 1) начело потпуности, које се односи на обрачун и извештајно исказивање свих примарних и секундарних трошкова и признатих учинака по свим центрима (местима) трошкова, односно по свим активностима или групама активности, као и по свим носиоцима трошкова (тржишним услугама), у смислу обухватања и извештајног исказивања прихода, расхода и резултата по свим тржишним услугама или/и по географским подручјима и у смислу обухватања и извештајног исказивања ангажованог капитала, мереног вредношћу ангажоване имовине, по свим врстама тржишних услуга, исказујући и неалоциране износе и укупне износе за привредног субјекта са ЗТС;
- 2) начело корелације, које се односи на стављање у однос прихода остварених продајом тржишних услуга (фактурисане реализације) с припадајућим расходима у истом периоду;
- 3) начело узрочности, које се односи на зарачунавање трошкова носиоцима трошкова, односно тржишним услугама привредног субјекта са ЗТС које су их изазвале, било непосредно (директни трошкови коначних учинака), било посредно преко места трошкова, односно активности или група активности (општи трошкови са становишта носилаца трошкова, односно тржишних услуга привредног субјекта са ЗТС), што подразумева узрочну алокацију примарних трошкова ове врсте по местима трошкова, односно активностима или групама активности, непосредно када је припадност трошкова тим обрачунским јединицама позната или посредно помоћу одговарајућих кључева, као и узрочну реалокацију секундарних трошкова (вредности интерних учинака, односно услуга) између места трошкова, односно активности или група активности;
- 4) начело дугорочности, које подразумева довољно дуг период анализе трошкова током којег се сви трошкови посматрају као варијабилни у погледу промене обима пружених услуга, тако да трошкови могу бити избегнути уколико привредни субјект са ЗТС престане да пружа одређену услугу;
- 5) начело процене будућих активности, које подразумева промену трошковне основице тако да се не узима у обзир историјски трошак имовине, већ њена текућа вредност како би се елиминисало неефикасно коришћење инфраструктуре, односно узимају се у обзир текући трошкови као трошкови који би настали данас уколико би се градила мрежа која би задовољила будућу тражњу за услугама узимајући у обзир промене цена предвиђених основних средстава;

- 6) начело конзистентности, које се односи на временски доследну примену одабраних процедура обрачуна трошкова и учинака, како би била обезбеђена међупериодична упоредивост података и поуздано закључивање на основу њих, што не искључује отвореност система за изводљиве и обрачунске иновације усаглашене између привредног субјекта са ЗТС и Регулатора;
- 7) начело транспарентности, које се односи на периодично извештавање Регулатора од стране привредног субјекта са ЗТС о анагажованом капиталу, приходима, расходима и резултатима по врстама тржишних услуга пружајући Регулатору могућност благовременог спречавања евентуалних појава злоупотребе значајне тржишне снаге при формирању цена, као и увида у пословање привредног субјекта са ЗТС ради предузимања активности у циљу подстицања развоја делатности привредног субјекта са ЗТС;
- 8) начело проверљивости података, које се односи на заснованост свих извештаја и података привредног субјекта са ЗТС за потребе Регулатора на примењеном систему управљања мрежом и примењеном рачуноводственом информационом систему привредног субјекта са ЗТС, укључујући веродостојне документационе основе и заштићена софтверска решења, уз могућност приступа стручних служби Регулатора овим системима у контролне сврхе;
- 9) начело изводљивости, које се односи на поступно увођење могућих модела и процедура обрачуна трошкова и учинака у рачуноводствени информациони систем привредног субјекта са ЗТС, водећи рачуна о обимности и сложености таквог подухвата;
- 10) начело мултициљности, које се односи на постављање модела и процедура примене трошковног принципа и извештавања по сегментима (врстама услуга) као решења истовремено усмереног на информационе потребе Регулатора и менаџмента мултисервисног привредног субјекта са ЗТС;
- 11) начело поверљивости информација, које се односи на обавезу Регулатора да податке прибављене путем извештаја о трошковима, калкулације цена услуга и извештаја о ангажованом капиталу, приходима, расходима и резултатима по врстама услуга користи само у циљу обезбеђивања делотворне конкуренције на тржишту, као и да податке прибављене ради примене модела дугорочних инкременталних трошкова од стране Регулатора користи само за потребе обављања регулаторних активности у складу са законом;
- 12) начело кооперативности, које се односи на потпуно поверење, отвореност и сарадњу привредног субјекта са ЗТС и Регулатора у примени трошковног принципа привредног субјекта са ЗТС по врстама продајних услуга, као и у примени обрачуна трошковно заснованих цена по моделу дугорочних инкременталних трошкова.

4. Дефиниције

Члан 4.

Поједини појмови употребљени у овом правилнику имају следеће значење:

- 1) активности су аналитичке дескрипције послова привредног субјекта са ЗТС које се користе за потребе устројства обрачуна трошкова по активностима;
- 2) годишњи капитални трошкови су трошкови улагања у имовину, који се односе на улагања привредног субјекта са ЗТС у набавку опреме и/или дизајн и изградњу мрежне инфраструктуре у пословној години;
- 3) годишњи оперативни трошкови су трошкови који настају као резултат редовног пословања у пословној години;
- 4) група активности је скуп сродних активности формиран по критеријуму хомогености општих трошкова у смислу могућности проналажења заједничког кључа за даљу алокацију трошкова;
- 5) делимични учинци су резултати пословних активности организационих делова привредног друштва намењени непосредно коначним учинцима или другим организационим деловима за потрошњу у периоду њиховог стварања (интерни учинци);
- 6) директна имовина је она пословна имовина за коју се поуздано зна за коју врсту носилаца трошкова (производа и услуга) је ангажована, те се, у раздвајању рачуна стања по услугама као да их обављају посебна правна лица, за њих непосредно везује;
- 7) директни трошкови су они примарни трошкови за које се поуздано зна којим носиоцима трошкова (производима и услугама) припадају и за њих се на основу документа о настанку трошка непосредно везују;
- 8) ефикасни оператор је просечни хипотетички привредни субјект који би имао сличне услове и цене које има привредни субјект са ЗТС на релевантном тржишту;
- 9) заједнички трошкови су индиректни трошкови који се не могу везати само за једну услугу или једну групу услуга, већ учествују у пружању целог скупа услуга које пружа привредни субјект са ЗТС;
- 10) здружени трошкови су индиректни трошкови који се не могу приписати само једној услузи, већ једној групи услуга и имају јасан узрочно-последични однос са одређеном групом услуга;
- 11) имовина је пословна (оперативна) имовина по основу које настају пословни (оперативни) трошкови и по основу које привредни субјект са ЗТС остварује пословне (оперативне) приходе;
- 12) индиректна имовина је она пословна имовина која је заједничка за два или више носилаца трошкова (производа и услуга), те се, приликом одвајања рачуна имовине по врстама услуга, на њих распоређује помоћу одабраних кључева;

- 13) инкрементални трошкови су додатни трошкови (фиксни и варијабилни трошкови) који би се избегли у случају да се не пружа одређена услуга, односно додатни трошкови који настају пружањем одређене услуге;
- 14) калкулација је јединични обрачун трошкова коначних и делимичних учинака;
- 15) капитал је збир сопственог капитала и позајмљеног капитала;
- 16) коначна места трошкова су места трошкова која у целини или превасходно дају своје учинке (услуге) коначним учинцима привредног субјекта са ЗТС (носиоцима трошкова), с тим што могу део својих учинака давати другим местима трошкова као интерне учинке (услуге);
- 17) коначни учинци су производи и услуге привредног субјекта са ЗТС намењени екстерном тржишту или активирању (укључивању у имовину) и потрошњи у самом привредном друштву за потребе стварања будућих учинака;
- 18) конвенционални (функционални) приступ обрачуну трошкова је двостепени обрачун по коме се у првом степену врши избор места трошкова, директни трошкови додељују носиоцима трошкова, општи трошкови додељују местима трошкова, врши интерна реалокација трошкова претходних места трошкова и утврђивање квота (стопа) трошкова коначних места по њиховим јединицама учинака (кључевима), а у другом степену трошкови ових последњих места трошкова додељују коначним учинцима (производима и услугама) привредног субјекта са ЗТС применом квота (стопа) трошкова коначних места трошкова на количину утрошених учинака (кључева) од стране појединих носилаца трошкова (производа и услуга);
- 19) концепт очувања финансијског капитала (енгл. *Financial Capital Maintenance – FCM*) је концепт који подразумева одржање реалне вредности (опште куповне моћи) власничког капитала привредног друштва са циљем несметаног наставка финансирања пословања, при чему је капитал очуван ако су вредности капитала власника акција или удела на крају посматраног периода остале исте у реалном износу као и на почетку посматраног периода, што подразумева да се на овај начин профит остварује само ако је реална вредност (општа куповна моћ) упоредиве нето имовине на крају периода већа од њене реалне вредности (опште куповне моћи) на почетку периода;
- 20) *core* мрежа је језгро мреже, односно управљачко-комутациони део мреже;
- 21) место трошкова је центар трошкова који чини скуп сродних, односно хомогених послова обједињених као ужи организациони део привредног субјекта са ЗТС, сектора, функције, географског подручја и сл. за који се обрачунавају трошкови и делимични учинци у циљу поузданости калкулација коначних учинака привредног субјекта са ЗТС (носилаца трошкова), контроле трошкова и одвајања рачуна успеха по врстама услуга;
- 22) мрежни елементи су логички елементи електронске комуникационе мреже који су функционално интегрисани;

- 23) мрежне компоненте су одређене мрежне функције, састављене од неколико хомогених трошковних категорија које се могу директно везати за одређену услугу;
- 24) некретнине, постројења и опрема су сва материјална средства која се користе за производњу производа или пружање услуга, за изнајмљивање другима или у административне сврхе и која се користе више од једне године;
- 25) носиоци трошкова или објекти трошкова су коначни учинци привредног субјекта са ЗТС;
- 26) обрачун трошкова и учинака је део рачуноводственог информационог система који се односи на аналитичко праћење трошкова, прихода и успеха у циљу обезбеђења поузданих основа за калкулације цена учинака, контролу трошкова и одвајање рачуна успеха по врстама услуга и по потреби географским подручјима;
- 27) обрачун трошкова по активностима (енгл. *Activity Based Costing – ABC*) је двостепени обрачун трошкова по коме се у првом степену идентификују активности, директни трошкови додељују носиоцима трошкова, општи трошкови додељују активностима, сродне активности повезују у групе активности, формирају хомогени пулови општих трошкова и обрачунавају квоте (стопе) пулова општих трошкова по јединици учинка (кључу), а у другом степену зарачунавају општи трошкови носиоцима трошкова (производима и услугама привредног субјекта са ЗТС) применом квота (стопа) трошкова појединих пулова на количину утрошених ресурса (учинака, кључева) од стране појединих производа и услуга, и све то у циљу прецизнијих калкулација производа и услуга привредног субјекта са ЗТС, с обзиром на већи број активности од броја места трошкова и употребу већег броја кључева у односу на конвенционални обрачун трошкова;
- 28) општи трошкови су они примарни трошкови који су заједнички за два или више носилаца трошкова, те се у циљу њихове коначне алокације на носиоце трошкова морају претходно обрачунавати по местима трошкова или активностима, односно групама активности, с тим што се за њих могу везивати непосредно (директно) или посредно (индиректно) помоћу кључева;
- 29) период најинтензивнијег саобраћаја је период од 60 минута главног оптерећења у којем је забележено највеће саобраћајно оптерећење у току периода од 24 сата;
- 30) позајмљени капитал су дугови, односно укупне обавезе привредног субјекта са ЗТС са каматама;
- 31) пондерисани просечни трошкови капитала (енгл. *Weighted Average Cost of Capital – WACC*) су просечни трошкови сопственог капитала и дугова пондерисани учешћем сопственог капитала и дугова у укупном капиталу;
- 32) потпуно алоцирани трошкови (енгл. *Fully Allocated Costs – FAC*) је вредносни концепт који захтева да сви трошкови привредног субјекта са ЗТС за обрачунски период буду распоређени (укалулисани у цену) по свим носиоцима трошкова (производима и услугама), како оним који иду на екстерно тржиште продаје, тако и оним који подлежу обавези активирања за сопствене потребе;

- 33) претходна места трошкова су она места трошкова која у целини или превасходно дају своје учинке (интерне услуге) другим местима трошкова која их троше у истом периоду, с тим што могу имати носиоце трошкова ако производе учинке који се активирају за сопствене потребе привредног субјекта са ЗТС;
- 34) примарни трошкови су новчани израз трошења свих материјалних и нематеријалних чинилаца пословног процеса привредног субјекта са ЗТС, као и обавезни порези и доприноси независни од његовог резултата, који се обухватају и исказују по врстама утрошених ресурса за привредног субјекта са ЗТС у целини у циљу обезбеђења података за израду биланса успеха, за аналитички обрачун трошкова и учинака са калкулацијом и за одвајање рачуна успеха по врстама произведених и продатих услуга;
- 35) приступ „одоздо према горе“ је приступ који подразумева развој инжењерско-економских модела за обрачун трошкова мрежних елемената кроз креирање хипотетичке мреже коју би користио ефикасни оператор при пружању електронских комуникационих услуга одговарајућег квалитета;
- 36) рачуноводство текућих трошкова (енгл. *Current Cost Accounting – CCA*) је рачуноводствени систем вредновања имовине и капитала и обрачуна трошкова и добитака заснован на текућим трошковима;
- 37) резервна амортизација је пропуштена кумулативна амортизација заснована на њеној претходној ревалоризацији, односно вредновању по текућим трошковима, у односу на потребну кумулативну амортизацију по текућим трошковима на дан нове процене;
- 38) секундарни трошкови су новчани израз трошења интерних учинака (услуга) претходних места трошкова или активности, односно група активности, од стране других места трошкова или активности, односно група активности;
- 39) сопствени капитал је збир основног капитала, резерви, ревалоризационих резерви, емисионе премије и нераспоређеног добитка, умањен за уписани а неуплаћени капитал, откупљене сопствене акције и евентуални губитак;
- 40) стопа приноса на неризична улагања је каматна стопа за коју се претпоставља да може бити остварена инвестирањем у финансијске инструменте без ризика, уобичајено државне дуговне хартије од вредности;
- 41) трошкови капитала су збир разумног циљног приноса (добитка) на сопствени капитал и нето финансијских расхода (финансијски расходи умањени за финансијске приходе, по искључењу учешћа у добитку и губитку повезаних правних лица и заједничких улагања, као и припадајућих расхода финансирања учешћа у капиталу тих субјеката);
- 42) трошкова крива је однос трошка и обима пружене услуге који приказује кретање појединачног трошка зависно од промене обима пружене услуге (узрочника трошка);

- 43) учинци су резултати пословних активности привредног субјекта са ЗТС и његових делова;
- 44) фактор рутирања је показатељ колико је интензивно сваки од мрежних елемената укључен у пружање услуга, односно показује искоришћеност индивидуалних мрежних елемената приликом пружања електронских комуникационих услуга;
- 45) фактор приоритета је специфични квалитативни параметар који захтева одређена услуга и има утицај на искоришћеност мрежних ресурса;
- 46) хомогена трошкова категорија је скуп трошкова који имају исте узрочнике и исти однос трошка и обима пружене услуге (трошковну криву), а састављени су од трошкова опреме и пратећих активности за сваки мрежни елемент.

5. Модели обрачуна трошкова и учинака

Члан 5.

Полазећи од међународне праксе и обрачунске способности привредног субјекта са ЗТС, Регулатор, у зависности од испуњености одговарајућих услова, контролише примену три модела обрачуна трошкова и учинака, односно трошковног принципа, и то:

- 1) модел историјских (стварних) трошкова,
- 2) модел текућих трошкова и
- 3) модел дугорочних инкременталних трошкова.

II. МОДЕЛ ИСТОРИЈСКИХ (СТВАРНИХ) ТРОШКОВА

6. Основе модела

Члан 6.

Основу за обрачун по моделу историјских (стварних) трошкова представљају стварно настали примарни трошкови привредног субјекта са ЗТС у току обрачунског периода, измерени и обухваћени у Финансијском рачуноводству привредног субјекта са ЗТС на рачунима Класе 5 – Расходи, према званичном Контном оквиру и на њему заснованом Контном плану привредног друштва („*top-down*“ метод).

За потребе преузимања стварно насталих примарних трошкова и расхода из Финансијског рачуноводства привредног субјекта са ЗТС у Обрачун трошкова и учинака и њихов даљи обрачунски третман разликују се њихове четири групе, и то:

- 1) набавна вредност продате робе (група рачуна 50);
- 2) трошкови пословања (оперативни трошкови), који садрже: трошкове материјала, трошкове зарада са накнадама зарада и другим личним трошковима, трошкове производних услуга, трошкове амортизације, трошкове резервисања и нематеријалне трошкове (групе рачуна 51–55);
- 3) финансијски расходи (група рачуна 56);
- 4) други расходи, који укључују: остале расходе, расходе по основу обезвређења имовине и губитак пословања које се обуставља (групе рачуна 57–59).

Члан 7.

Разликовање група трошкова и расхода из члана 6. овог правилника условљено је информационим потребама калкулације продајних цена услуга и анализе и интерног регулаторног извештавања Регулатора и органа управљања привредног субјекта са ЗТС о добитности продатих услуга и привредног друштва у целини, односно раздвајања рачуна по врстама услуга као да их пружају посебна правна лица.

Члан 8.

Калкулација продајних цена услуга привредног субјекта са ЗТС из члана 6. овог правилника укључује оперативне трошкове услуга и припадајуће пондерисане просечне трошкове капитала, који се састоје од трошкова сопственог капитала и трошкова позајмљеног капитала обрачунатих на начин који је утврђен овим правилником.

Набавна вредност продате трговачке робе има своје посебне приходе од продаје робе и не укључује се у оперативне трошкове места трошкова, односно активности или група активности, нити у калкулацију продајних цена услуга електронских комуникација.

Финансијски расходи се укључују у калкулацију цена услуга електронских комуникација путем трошкова позајмљеног капитала, те у сврху формирања продајних цена услуга не могу бити укључени у оперативне трошкове.

Други расходи, односно остали расходи, расходи по основу обезвређења имовине и губитак пословања које се обуставља не припадају оперативним трошковима, те их привредни субјект са ЗТС може, делимично или у целини,

укључити у калкулацију продајних цена услуга као посебне расходне ставке ако они нису, као пословно-финансијски ризици, укључени у калкулативне трошкове сопственог (власничког) капитала и ако је за такав поступак претходно добијена сагласност Регулатора.

Члан 9.

У интерном регулаторном финансијском извештају о добитности (оствареном успеху) услуга и привредног друштва у целини, односно интерном билансу успеха из члана 8. овог правилника обезбеђују се одвојени подаци о:

- 1) бруто добитку или губитку привредног субјекта са ЗТС по основу промета трговачке робе, односно оствареној трговачкој маржи у трговинској делатности привредног субјекта са ЗТС;
- 2) пословном добитку или губитку трговинске делатности, појединих услуга електронских комуникација и привредног друштва у целини, по покрићу припадајућих оперативних трошкова из прихода од продаје робе и услуга;
- 3) редовном добитку или губитку трговинске делатности, појединих услуга електронских комуникација и привредног друштва у целини по покрићу стварних нето финансијских расхода, односно по укључивању финансијских расхода и финансијских прихода у обрачун периодичног резултата (успеха);
- 4) нето добитку или губитку привредног друштва по покрићу других расхода (осталих расхода, расхода по основу обезвређења имовине и губитка пословања које се обуставља) или/и по појединим услугама уколико се ти расходи, делимично или у целини, алоцирају на продате услуге.

Члан 10.

У складу са циљевима обезбеђења информационих подлога за калкулације продајних цена и контролу остварења утврђене политике продајних цена и раздвајања рачуна по врстама услуга, односно анализе и извештавања Регулатора и менаџмента привредног субјекта са ЗТС, интегрална примена трошковног принципа подразумева:

- 1) одговарајуће рашчлањавање прихода по врстама услуга;
- 2) непосредно везивање директних трошкова, односно расхода за трговинске активности, поједине врсте услуга и остале активности привредног субјекта са ЗТС;
- 3) одговарајућу алокацију општих примарних трошкова, односно расхода привредног субјекта са ЗТС;

- 4) интерну реалокацију трошкова између места трошкова, односно активности или група активности (обрачун секундарних трошкова, тј. обрачун учинака претходних места трошкова, односно активности или група активности реалокацијом њихових трошкова на коначна места трошкова, односно активности или групе активности);
- 5) алокацију трошкова коначних места трошкова, односно активности или група активности по врстама тржишних услуга, односно коначни обрачун носилаца (објеката) трошкова;
- 6) израду калкулација јединичних трошкова (цена коштања по јединици) тржишних услуга;
- 7) обрачун пондерисаних просечних трошкова капитала и њихову алокацију (зарачунавање) по врстама тржишних услуга, са формирањем циљних продајних цена тих услуга.

7. Алокација прихода

Члан 11.

Приходи привредног субјекта са ЗТС се рашчлањавају по групама и врстама прихода онако како је то предвиђено прописаним Контним оквиром за привредна друштва и Контним планом привредног друштва, развијеним на начин да се обезбеди одвајање рачуна по врстама услуга као да их пружају посебна правна лица.

У оквиру пословних прихода:

- 1) приходи од продаје робе представљају директне приходе трговинских активности привредног субјекта са ЗТС и за њих се непосредно везују;
- 2) приходи од продаје производа и услуга представљају директне приходе појединих тржишних услуга привредног субјекта са ЗТС и за њих се непосредно везују;
- 3) приходи од активирања робе и учинака представљају директне приходе трговинских активности привредног субјекта са ЗТС и појединих услуга привредног субјекта са ЗТС и за њих се непосредно везују;
- 4) приходи од премија, субвенција, дотација, донација и други пословни приходи се:
 - (1) непосредно везују за трговинске активности привредног субјекта са ЗТС и поједине услуге електронских комуникација ако представљају њихове директне приходе;
 - (2) алоцирају на трговинске активности привредног субјекта са ЗТС и поједине услуге електронских комуникација помоћу одговарајућих кључева, ако су њима заједнички условљени;

(3) остају неалоцирани приходи привредног субјекта са ЗТС, ако су условљени другим активностима привредног друштва.

Финансијски приходи представљају приходе привредног субјекта са ЗТС као целине и остају међу неалоцираним приходима, осим у случају појаве посебних финансијских прихода трговинских активности и појединих услуга електронских комуникација који би били на њих алоцирани.

Други приходи, односно остали приходи, приходи од усклађивања вредности имовине и добитак пословања које се обуставља, представљају приходе привредног субјекта са ЗТС као целине и остају неалоцирани, осим ако се међу њима појаве посебни приходи трговинских активности и појединих услуга електронских комуникација који би били на њих алоцирани.

8. Алокација примарних трошкова, односно расхода

Члан 12.

Алокација примарних трошкова, односно расхода привредног субјекта са ЗТС измерених и обухваћених претходно у Финансијском рачуноводству привредног субјекта са ЗТС врши се преузимањем трошкова, односно расхода у Обрачун трошкова и учинака, поштујући при том начело потпуности и начело узрочности.

Набавна вредност продате робе представља директни расход трговинских активности привредног субјекта са ЗТС, односно продате трговачке робе и за њу се непосредно везује.

Оперативни трошкови:

1) везују се непосредно за носиоце трошкова, односно трговинске активности, поједине услуге електронских комуникација привредног субјекта са ЗТС и друге активности, у деловима у којима представљају њихове директне трошкове;

2) претходно се везују за места трошкова (у условима функционалног приступа обрачуну трошкова), односно активности или групе активности (у условима примене обрачуна трошкова по активностима, односно *Activity Based Costing – ABC*), у деловима у којима представљају опште трошкове са становишта носилаца трошкова, односно трговинских активности и појединих услуга електронских комуникација, којима се, помоћу одабраних и са Регулатором претходно усаглашених кључева, зарачунавају у фази коначног обрачуна носилаца трошкова;

3) остају и исказују се као неалоцирани оперативни трошкови привредног субјекта са ЗТС, у деловима у којима се непосредно или по одговарајућим кључевима односе на друге опште активности привредног субјекта са ЗТС (нпр. активности везане за управно-административне и друге активности из односа са зависним друштвима).

Финансијски расходи, као посебна група расхода, односно трошкова:

- 1) везују се непосредно за трговинске активности и поједине услуге електронских комуникација привредног субјекта са ЗТС у деловима у којима представљају директне расходе (трошкове) финансирања;
- 2) алоцирају се на трговинске активности и поједине услуге електронских комуникација привредног субјекта са ЗТС по кључу ангажоване имовине (средстава, односно капитала), који се користи при обрачуну пондерисаних просечних трошкова капитала за потребе формирања продајних цена услуга привредног субјекта са ЗТС;
- 3) остају и исказују се као неалоцирани финансијски расходи (трошкови) у делу у коме се односе на финансирање других активности привредног субјекта са ЗТС (активности неповезане са набавком и продајом трговинске робе и производњом и продајом услуга електронских комуникација) из позајмљених извора финансирања.

Други расходи, односно остали расходи, расходи по основу обезвређења имовине и губитак пословања које се обуставља:

- 1) везују се непосредно за трговинске активности и поједине услуге електронских комуникација у деловима у којима представљају директне расходе;
- 2) алоцирају се по унапред утврђеним кључевима на трговинске активности и поједине услуге електронских комуникација уколико су заједнички њима условљени;
- 3) остају и исказују се као неалоцирани расходи у преосталим њиховим деловима.

9. Интерна реалокација оперативних трошкова

Члан 13.

Коначни изазивачи оперативних трошкова су коначни учинци привредног субјекта са ЗТС (носиоци трошкова), односно трговинске активности, услуга електронских комуникација и друге активности привредног субјекта са ЗТС као целине.

Директни оперативни трошкови носилаца трошкова се непосредно везују за трговинске активности, поједине услуге електронских комуникација и друге активности привредног субјекта са ЗТС.

Индиректни (општи) оперативни трошкови са становишта носилаца претходно се везују за места трошкова, односно активности или групе активности, и то:

- 1) као њихови директни трошкови непосредним везивањем, или
- 2) као њихови индиректни (општи) трошкови помоћу кључева претходно одабраних и усаглашених са Регулатором.

Члан 14.

Места трошкова, односно активности или групе активности привредног субјекта са ЗТС, са становишта односа према носиоцима трошкова, деле се на:

- 1) помоћна (претходна) места трошкова, односно активности или групе активности;
- 2) коначна места трошкова, односно активности или групе активности чији се учинци преваходно односе на носиоце трошкова (повезане активности са носиоцима трошкова), али и на друга коначна места трошкова, односно активности или групе активности (на пример на места трошкова, односно активности елемената мреже);
- 3) коначна места трошкова, односно активности или групе активности чији се учинци односе искључиво на носиоце трошкова као коначне учинке привредног субјекта са ЗТС (на пример места трошкова, односно активности елемената мреже).

Члан 15.

Интерна реалокација оперативних трошкова места трошкова, односно активности или група активности врши се:

- 1) преносом остварених учинака помоћних (претходних) места трошкова, односно активности или група активности по цени коштања (јединичним оперативним трошковима) тих учинака на друга помоћна места трошкова или активности, уколико постоји обрачунска потреба за тим и на коначна места трошкова, односно активности, или само на ова последња ако то не противуречи начелу узрочности, а у складу је с начелом изводљивости (рационалности) обрачуна трошкова;
- 2) преносом дела учинака коначних места трошкова, односно активности или група активности на друга коначна места трошкова по цени коштања (јединичним оперативним трошковима) тих учинака, уколико има интерне размене учинака између коначних места трошкова, односно активности или група активности.

За јединицу мере учинка места трошкова, односно активности или групе активности у смислу овог члана може бити одабрана било која подобна физичка јединица мере или јединица одабраног кључа за интерну реалокацију општих оперативних трошкова, што је предмет претходног утврђивања и усаглашавања са Регулатором и доследне примене, као и евентуално усаглашене промене у циљу унапређења интерне реалокације оперативних трошкова.

10. Алокација општих оперативних трошкова на носиоце трошкова

Члан 16.

Носиоци трошкова, односно коначни учинци привредног субјекта са ЗТС су:

- 1) трговинске активности уколико постоје;
- 2) услуге електронских комуникација намењене тржишту слободне конкуренције;
- 3) услуге електронских комуникација под контролом Регулатора, односно регулисане услуге;
- 4) друге активности привредног субјекта са ЗТС, које представљају активности из односа са зависним друштвима, разне друге активности које нису условљене поменути идентификованим носиоцима трошкова и сл. чији се приходи, оперативни трошкови и расходи третирају неалоцираним на трговинске активности и поједине услуге електронских комуникација.

Члан 17.

У фази алокације примарних оперативних трошкова директни оперативни трошкови су непосредно везани за носиоце трошкова којима припадају, а њихови заједнички трошкови су алоцирани на места трошкова, односно активности или групе активности у циљу њиховог што тачнијег коначног везивања за одговарајуће носиоце трошкова (коначне учинке привредног субјекта са ЗТС).

Члан 18.

У фази интерне реалокације оперативних трошкова укупни износ општих оперативних трошкова налази се на коначним местима трошкова, односно активностима или групама активности, одакле се алоцирају на носиоце трошкова, односно на трговинске активности привредног субјекта са ЗТС, поједине услуге електронских комуникација и друге активности привредног субјекта са ЗТС, што је коначни обрачун носилаца трошкова по оперативним трошковима.

Члан 19.

Алокација општих оперативних трошкова са коначних места трошкова, односно активности или група активности на носиоце трошкова врши се:

1) непосредним везивањем за поједине носиоце трошкова уколико се учинци коначног места трошкова (укључујући и оперативне трошкове), односно активности или групе активности односе само на један коначни учинак привредног субјекта са ЗТС (тржишну услугу);

2) посредним везивањем помоћу кључева унапред одабраних и са Регулатором усаглашених уколико су учинци коначног и с тржишним услугама повезаног места трошкова (укључујући и оперативне трошкове), односно активности или групе активности заједнички (општи) трошкови за више носилаца трошкова (коначних тржишних учинака, односно услуга привредног субјекта са ЗТС).

Члан 20.

Коначни обрачун носилаца трошкова по оперативним трошковима резултује укупном ценом коштања по врстама коначних учинака (тржишних услуга) привредног субјекта са ЗТС, са две најважније информационе намене, и то:

- 1) да се у оквиру Обрачуна трошкова и учинака, преносом пуних (и директних и општих) оперативних трошкова носилаца трошкова на одговарајуће рачуне расхода продатих услуга, предвиђене прописаним Контним оквиром за привредна друштва и Контним планом привредног друштва, обезбеде одговарајуће информационе подлоге за раздвајање рачуна успеха (прихода, расхода и добитка или губитка) по врстама услуга као да их производе посебна правна лица, како је то одређено овим правилником на основу одговарајућег међународног и домаћег правног оквира;
- 2) да се у оквиру Обрачуна трошкова и учинака обезбеде информационе подлоге за калкулације јединичних цена коштања за сваку врсту тржишних услуга привредног субјекта са ЗТС.

11. Калкулација јединичних трошкова услуга електронских комуникација

Члан 21.

Како су калкулације јединичних трошкова услуга електронских комуникација привредног субјекта са ЗТС од посебног информационог значаја за Регулатора и менаџмент привредног субјекта са ЗТС, с обзиром да обезбеђују главне информационе подлоге за формулисање политике продајних цена и њихово оперативно формирање, неопходно је да оне буду засноване на довољно разуђеном (аналитичком) и са Регулатором усаглашеном обрачуну трошкова и учинака, односно у највећој рационалној мери у сагласности са начелом узрочности у повезивању трошкова са коначним учинцима (тржишним услугама).

Члан 22.

Привредни субјект са ЗТС је у обавези да припреми и Регулатору у роковима одређеним овим правилником достави калкулације јединичних трошкова за све тржишне услуге, с циљем обезбеђења потпуних и поузданих информационих подлога, односно неопходних доказа да привредни субјект са ЗТС не врши трошковно субвенционисање једних на рачун других услуга електронских комуникација.

Члан 23.

Предмет калкулација јединичних трошкова услуга електронских комуникација су оперативни трошкови исказани по врстама примарних трошкова привредног субјекта са ЗТС предвиђеним званичним Контним оквиром за привредна друштва или детаљније према Контном плану привредног друштва у делу за обухватање примарних трошкова (Класа 5) или по друкчије груписаним оперативним трошковима у сагласности са Регулатором, увек у укупном износу и по јединици коначног учинка (услуге електронских комуникација), при чему збир укупних оперативних трошкова из свих калкулација коначних учинака (тржишних услуга) привредног субјекта са ЗТС треба да одговара укупним оперативним трошковима зарачунатим свим услугама електронских комуникација као носиоцима трошкова, као и увек означени, односно рашчлањени као директни и општи трошкови.

Изузетно од става 1. овог члана у калкулације јединичних трошкова услуга електронских комуникација могу бити укључени делови других расхода који се односе на поједине услуге, под условом да нису путем стопе на име пословно-финансијских ризика укључени у пондерисане просечне трошкове капитала и да је такав калкулациони поступак усаглашен са Регулатором.

III. МОДЕЛ ТЕКУЋИХ ТРОШКОВА

12. Основе модела

Члан 24.

Модел текућих трошкова представља рачуноводствени метод вредновања имовине и капитала и обрачуна трошкова и добитка привредног друштва базиран на текућим трошковима.

13. Вредновање имовине по текућим трошковима

Члан 25.

Вредновање имовине по текућим трошковима односи се на некретнине, постројења и опрему (у даљем тексту: НПО) и нематеријална улагања, уколико постоје.

Остале групе имовине, као што су дугорочни и краткорочни финансијски пласмани, потраживања, готовина и слично, су већ изражени у финансијским извештајима по текућим трошковима и нису потребне додатне корекције.

Залихе се вреднују по историјским трошковима с обзиром да оне у већини случајева немају материјални утицај на висину активе у билансу стања код привредног субјекта са ЗТС који обавља делатност електронских комуникација.

Вредновање НПО по моделу текућих трошкова обавезно је праћено истим таквим вредновањем трошкова амортизације.

Члан 26.

Текући трошак представља нижи износ између нето трошка замене средства и његовог надокнадивог износа.

Нето трошак замене представља износ који треба платити за набавку новог средства исте функционалности и капацитета као код постојеће имовине.

Надокнадиви износ представља већу вредност између нето продајне вредности и економске вредности.

Нето продајна вредност је износ који се добија у поступку продаје умањен за трошкове продаје.

Економска вредност представља нето садашњу вредност будућих токова готовине које би НПО генерисали током свог економског века трајања.

НПО и нематеријална улагања, као стална имовина, која је предмет вредновања по текућим трошковима, служи за обављање основне делатности привредног субјекта са ЗТС, те се искључује могућност њеног вредновања по нето продајној вредности, а изузетак представљају средства намењена продаји уместо даљег коришћења, средства која припадају пословању које се обуставља и која се у финансијском књиговодству, за потребе финансијских извештаја опште намене, преносе на посебне позиције.

Приликом вредновања НПО не примењује се економска вредност, већ се текући трошак израчунава само на бази нето трошка замене.

Члан 27.

Метод трошкова замене је базиран на текућим тржишним ценама и текућој технологији.

Како одређене групе средстава подлежу брзим технолошким променама, што значи да постојећу имовину у неким случајевима није могуће заменити идентичном имовином, у оваквим ситуацијама трошак замене одговара трошку замене модерног еквивалентна имовине која је предмет процене вредности и неопходна су одређена усклађивања вредности имовине како би модерни еквивалент имовине према капацитету и функционалности одговарао постојећој имовини, а нарочито су важна усклађивања која су везана за додатни капацитет нове опреме, додатну функционалност нове опреме, уштеде у оперативним трошковима у односу на постојећу опрему и сл.

За израчунавање нето трошка замене, бруто трошак замене се коригује за кумулативну амортизацију по текућим трошковима до дана процене.

14. Методологија процене вредности сталне имовине

Члан 28.

Процена вредности сталне имовине може се вршити по методу историјског трошка, индексирања и свеобухватне процене вредности.

Привредни субјект са ЗТС примењује све три методе процене вредности у зависности од врсте и карактеристика средстава која су предмет процене.

Вредновање НПО према историјском трошку из биланса стања се примењује на оне групе НПО чија вредност није значајније промењена од дана набавке и које имају кратак век трајања, а историјски трошак се користи и за вредновање ново набављених НПО у току године, с обзиром да њихова набавна вредност не може значајно да одступа од вредности по текућим трошковима, и нематеријална улагања, уколико постоје, вреднују се по историјском трошку. Индексирање представља вредновање НПО применом годишњег индекса раста цена и овај метод се користи за НПО која нису подложна брзим технолошким променама, али су зато промене цена значајне, где најчешће спадају некретнине и земљиште, при чему се за примену метода индексирања користи индекс потрошачких цена у Републици Србији.

Свеобухватна процена вредности подразумева да се за сваку појединачну ставку НПО из регистра средстава одређује текући трошак замене или модерни еквивалент имовине за она средства која није могуће заменити идентичним средствима, а користи се за процену опреме за обављање делатности електронских комуникација која је подложна технолошким променама и није хомогена у погледу цена, као што су: кабловска канализација, централе, опрема за пренос, опрема за напајање и сл.

Члан 29.

У циљу рационализације времена потребног за израду процене вредности, као и трошкова које она условљава, Регулатор и привредни субјект са ЗТС договором утврђују границу материјалности (имовинског значаја) средстава која су предмет процене и у овом случају се не врши процена вредности свих НПО из регистра средстава привредног субјекта са ЗТС, већ само средстава која по вредности прелазе утврђену границу.

Члан 30.

За обрачун амортизације прихвата се метод рачуноводствене амортизације који се користи при обрачуну амортизације за сврхе финансијског извештавања опште намене и у овом случају користи се исти век трајања НПО као у финансијском рачуноводству, а разлика је у томе што се амортизација обрачунава на бруто вредност НПО по текућим трошковима, уместо по историјским трошковима.

15. Концепт очувања капитала

Члан 31.

Концепт очувања капитала је концепт који има за сврху да покаже да ли је вредност имовине или власничког капитала на крају посматраног периода одржана у односу на вредност са почетка периода због дејства различитих фактора као што су: инфлација, технолошке промене и сл.

За потребе модела текућих трошкова користи се концепт очувања финансијског капитала.

Концепт очувања финансијског капитала подразумева одржање опште куповне моћи власничког капитала привредног друштва са циљем несметаног наставка финансирања пословања.

Применом концепта очувања финансијског капитала, у смислу овог правилника, настају капитални добици или губици због промена у ценама средстава, односно у нето трошковима замене средстава која су предмет процене на једној страни и усклађивања вредности власничког капитала на другој страни.

16. Обрачун трошкова капитала и формирање предлога продајних цена електронских комуникационих услуга

Члан 32.

Цене регулисаних услуга формирају се доследном применом трошковног принципа: допуњеног резултатима анализа цена у земљи и окружењу са циљем постепеног отклањања диспаратитета цена на домаћем тржишту у односу на земље

у окружењу, за упоредиве услуге, полазећи од усаглашене политике цена између Регулатора и привредног субјекта са ЗТС засноване на захтевима заштите интереса корисника услуга и обезбеђења материјалне подлоге развоја привредног субјекта са ЗТС.

Члан 33.

Примена трошковног принципа у формирању цена услуга електронских комуникација под посебним тарифним режимом, односно регулисаних услуга у делатности електронских комуникација од стране Регулатора по моделу текућих трошкова полази од калкулација јединичних трошкова (без амортизације) за протекли извештајни период, проистеклих из интегралног система калкулација свих тржишних услуга привредног субјекта са ЗТС како је то одређено овим правилником, на шта се затим додају трошкови амортизације засновани на текућим трошковима, резервна амортизација (енгл. *backlog depreciation*), припадајући пондерисани просечни трошкови капитала, обрачунати у разумној мери, и на крају се одузима капитални добитак односно додаје се капитални губитак као резултат промене бруто вредности средстава која су предмет процене. Формирање цена регулисаних услуга према моделу текућих трошкова из став 1. овог члана врши се према следећем обрасцу:

$$R = O + D_{cca} + BD + (V - D) r \pm HG/L$$

у коме симболи имају следеће значење:

R = циљни приход;

O = оперативни трошкови (не укључујући амортизацију);

D_{cca} = амортизација заснована на текућим трошковима;

BD = резервна амортизација (енгл. *backlog depreciation*);

V = бруто вредност укупне ангажоване имовине (средстава);

D = акумулирана амортизација сталне имовине заснована на текућим трошковима;

V - D = ангажована укупна имовина умањена за дотадашњу амортизацију (инвестициона основа за примену стопе приноса, односно стопе трошкова капитала);

r = стопа приноса на ангажовану имовину (стопа трошкова капитала);

NG/L = капитални добици/губици.

Члан 34.

Амортизација заснована на текућим трошковима израчунава се применом изабране стопе амортизације за групе НПО на бруто процењене вредности средстава, засноване на текућем трошку.

Члан 35.

Резервна амортизација представља корекцију акумулиране амортизације из претходног периода с циљем њеног изједначавања са текућом бруто вредношћу средстава која су предмет процене на билансни дан (дан нове процене).

У случају када је бруто вредност средстава повећана у поређењу са претходном пословном годином, настаје капитални добитак који треба да буде делом амортизован и резервна амортизација треба да буде зарачуната.

У случају капиталног губитка бруто вредност средстава је смањена, што значи да је претходно обрачуната амортизација превелика и треба да се смањи кроз негативну резервну амортизацију.

Члан 36.

Капитални добици односно губици настају као резултат процене вредности НПО на бази текућих трошкова.

Када се бруто вредност НПО с почетка периода као резултат процене вредности по текућим трошковима повећа настаје капитални добитак као одбитна корективна ставка у формули по текућим трошковима.

Уколико се вредност НПО смањи настаје капитални губитак као додатна корективна ставка у обрасцу из члана 33. став 2. овог правилника.

Члан 37.

Резервна амортизација и капитални добици или губици укључују се у биланс успеха за потребе регулаторног извештавања као корекције резултата из пословања.

Члан 38.

Додатне корекције за инфлацију не укључују се у капитал, односно у обрачун ангажованог капитала, за потребе примене пондерисане просечне стопе трошкова капитала (енгл. *Weighted Average Cost of Capital – WACC*), с обзиром

да је коригована вредност сопственог капитала на бази текућих трошкова већ укључена у пондерисану просечну цену капитала преко стопе трошкова сопственог капитала.

Члан 39.

Формирање цена регулисаних услуга према моделу историјских трошкова врши се према следећем обрасцу:

$$R = O + (V - D) r$$

у коме симболи имају следеће значење:

R = циљни приход;

O = оперативни трошкови;

V = бруто вредност укупне ангазоване имовине (средстава);

D = кумулативна амортизација сталне имовине;

V - D = ангажована укупна имовина умањена за дотадашњу амортизацију (инвестициона основа за примену стопе приноса, односно стопе трошкова капитала);

r = стопа приноса на ангажовану имовину (стопа трошкова капитала).

Члан 40.

Стопа приноса на ангажовану имовину (капитал) представља пондерисане просечне трошкове капитала привредног субјекта са ЗТС обрачунате применом обрасца:

$$WACC = \frac{R_E}{1-T} * \frac{E}{D+E} + R_D * \frac{D}{D+E}$$

у коме симболи имају следеће значење:

R_E = стопа трошкова сопственог капитала;

R_D = стопа трошкова позајмљеног капитала;

D = позајмљени капитал (дуг);

E = сопствени капитал (енгл. *equity*);

T = стопа пореза на добит.

Трошак сопственог капитала представља очекивани принос власника и одређује се применом модела вредновања капиталне активе (енгл. *Capital Asset Pricing Model – CAPM*), према обрасцу:

$$R_e = RFR + \beta * ERP$$

при чему је:

RFR = стопа приноса на неризична улагања (енгл. *Risk-Free Rate*);

β = бета коефицијент;

ERP = премија за тржишни ризик (енгл. *Equity Risk Premium*).

Трошак позајмљеног капитала може бити мерен каматном стопом коју привредни субјект са ЗТС плаћа кредиторима или неризичном стопом приноса увећаном за кредитну премију.

Привредни субјект са ЗТС је дужан да примењује стопу пондерисаних просечних трошкова капитала коју Регулатор одређује у складу са међународно признатом методологијом.

Члан 41.

Припадајући трошкови капитала свакој регулисаној услузи привредног субјекта са ЗТС обрачунавају се применом пондерисане просечне цене (стопе трошкова) капитала из члана 40. овог правилника на ангажовану укупну трајну имовину (капитал) у производњи и продаји тих услуга.

Имовину у смислу става 1. овог члана чине:

1) стална имовина без дугорочних финансијских пласмана, односно припадајућа нематеријална улагања и НПО по нето вредности заснованој на текућем трошку (брutto вредност умањена за кумулативну амортизацију, односно исправке вредности) до краја извештајног периода;

2) обртна имовина без краткорочних финансијских пласмана умањена за краткорочне обавезе.

У складу са захтевом подвајања рачуна по свим врстама електронских комуникационих услуга као да их пружају посебна правна лица, ангажована имовина из става 2. овог члана обрачунава се и у извештајима исказује по свим врстама активности привредног субјекта са ЗТС (трговинске активности, поједине врсте услуга електронских

комуникација и друге активности привредног субјекта са ЗТС, односно неалоцирана имовина са нивоа привредног друштва):

- 1) као директна имовина ангажована у обављању наведених активности;
- 2) као индиректна имовина алоцирана на наведене активности помоћу кључева алокације.

IV. МОДЕЛ ДУГОРОЧНИХ ИНКРЕМЕНТАЛНИХ ТРОШКОВА

17. Основе модела

Члан 42.

Модел дугорочних инкременталних трошкова (енгл. *Long Run Incremental Cost*, у даљем тексту: LRIC модел) представља модел обрачуна трошковно заснованих цена регулисаних veleпродајних услуга привредног субјекта са ЗТС (у даљем тексту: регулисане услуге) које се пружају преко јавне фиксне и јавне мобилне комуникационе мреже, и то:

- 1) цена терминације позива у јавној фиксној и јавној мобилној комуникационој мрежи;
- 2) цена veleпродајних услуга широкопојасног приступа;
- 3) цена veleпродајних услуга приступа инфраструктури.

Регулатор за потребе примене LRIC модела користи приступ „одоздо према горе“.

LRIC моделом обрачунавају се цене регулисаних услуга засноване на трошковима који би настали уласком новог ефикасног оператора на релевантно тржиште под претпоставком да се мрежа димензионира тако да задовољи текућу и будућу тражњу.

Регулатор може за ефикасног оператора узети и хипотетичког новог привредног субјекта чијим се уласком на релевантно тржиште не би мењао укупан обим саобраћаја већ би само дошло до прерасподеле тржишних учешћа код постојећих привредних субјеката.

LRIC модел је заснован на текућим трошковима и обухвата само трошкове мреже настале повећањем капацитета мреже ради пружања регулисане услуге чија се цена обрачунава (тзв. инкременталне трошкове), односно само оне трошкове који не би постојали када привредни субјект са ЗТС не би пружао ту услугу, чиме се искључују трошкови привредног субјекта са ЗТС настали због неефикасног коришћења мреже.

Инкрементални трошкови регулисаних услуга добијају се као разлика између свих трошкова мреже који настају када привредни субјект са ЗТС пружа све услуге и трошкова мреже који настају када привредни субјект са ЗТС пружа све услуге, изузев регулисане услуге чија се цена обрачунава.

Члан 43.

Врсте LRIC модела су:

- 1) Чист LRIC модел, који укључује само трошкове везане за мрежне компоненте које се користе за пружање једне регулисане услуге чија се цена обрачунава, тако да у обрачун трошка улазе само трошкови који се могу директно доделити тој услузи;
- 2) LRIC модел, који укључује само трошкове везане за мрежне компоненте које се користе за пружање одређене групе услуга, што омогућава да део здружених трошкова групе услуга постане инкрементални трошак;
- 3) LRIC+ модел, који укључује исте трошкове обухваћене LRIC моделом увећане за заједничке трошкове.

Обрачун инкременталног трошка регулисаних услуга коришћењем чистог LRIC модела врши се тако што се идентификују само фиксни и варијабилни трошкови који би се избегли уколико привредни субјект са ЗТС не би пружао одређену регулисану услугу.

Инкрементални трошкови из претходног става овог члана обрачунавају се тако што се идентификују укупни дугорочни трошкови привредног субјекта са ЗТС у случају када пружа све услуге, као и дугорочни трошкови истог привредног субјекта са ЗТС када пружа све услуге изузев регулисане услуге чија се цена одређује, а одузимањем потоњих од првих трошкова добија се дефинисани инкремент.

Обрачун инкременталног трошка регулисаних услуга коришћењем LRIC модела врши се тако што се идентификују само фиксни и варијабилни трошкови, који би се избегли уколико привредни субјект са ЗТС не би пружао одређену групу услуга другим привредним субјектима на одређеном veleпродајном тржишту електронских комуникација, нити претплатницима на повезаном малопродајном тржишту.

Инкрементални трошкови из претходног става овог члана обрачунавају се тако што се идентификују укупни дугорочни трошкови привредног субјекта са ЗТС у случају када пружа све услуге и дугорочни трошкови истог привредног субјекта са ЗТС када не пружа одређену групу услуга, а одузимањем потоњих од првих трошкова добија се дефинисани инкремент.

Обрачун инкременталног трошка коришћењем LRIC+ модела врши се тако што се на трошак обрачунат LRIC моделом додаје маргина како би се покрили заједнички и здружени трошкови неопходни за пружање свих услуга заједно.

Регулатор примењује:

- 1) чист LRIC модел за обрачун цена терминације позива у јавној фиксној и јавној мобилној комуникационој мрежи;
- 2) LRIC+ модел за обрачун цена veleпродајних услуга широкопојасног приступа;
- 3) LRIC+ модел за обрачун цена veleпродајних услуга приступа инфраструктури.

18. Начин примене модела

Члан 44.

Примена LRIC модела за одређивање трошковно заснованих цена регулисаних услуга које се пружају преко јавне фиксне и јавне мобилне комуникационе мреже подразумева:

- 1) одређивање мрежне тражње, којим се утврђују услуге за које се моделује хипотетичка мрежа ефикасног оператора и прикупљају подаци о тражњи за истима;
- 2) димензионирање хипотетичке мреже, којим се дефинише капацитет мреже која се користи за пружање услуга из тачке 1) овог члана, односно која задовољава претходно дефинисану мрежну тражњу;
- 3) процену вредности димензиониране мреже, којом се одређују годишњи капитални и оперативни трошкови димензиониране мреже;
- 4) обрачун јединичног трошка услуге, којим се врши алокација трошкова димензиониране мреже из тачке 2) овог члана уз помоћ кључева алокације и фактора рутирања.

Члан 45.

Одређивање мрежне тражње врши се за регулисане услуге за које се прикупљају и обрачунавају статистички и технички параметри и одређују фактори рутирања и фактори приоритета.

Мрежна тражња одређује се тако да мрежа може да задовољи период најинтензивнијег саобраћаја у току године.

За обрачун мрежне тражње полази се од претпоставке да технолошки ефикасан оператор користи мрежу нове генерације уз коришћење технологије и топологије која се најбоље уклапа у националне околности, као и да све услуге пружа преко *IP core* мреже.

Приликом обрачуна мрежне тражње за регулисаним услугама идентификују се неопходни мрежни елементи који могу да задовоље текућу и будућу тражњу за тим услугама, а затим се обрачунава тражња по сваком мрежном елементу.

Члан 46.

Димензионирање хипотетичке мреже подразумева одређивање врсте и броја мрежних елемената неопходних да се задовољи текућа и будућа тражња за дефинисаним скупом регулисаних услуга, при чему је потребно узети у обзир и период потребан за набавку и инсталацију нових мрежних елемената.

Димензионирање мрежних елемената подразумева одређивање неопходне мрежне опреме која би подржала обим дефинисаног скупа услуга током периода најинтензивнијег саобраћаја, узимајући у обзир модуларну природу мрежне опреме како би се идентификовале појединачне компоненте у оквиру сваког дефинисаног мрежног елемента.

Анализа токова саобраћаја кроз мрежне елементе врши се на основу хијерархијске структуре мреже, а варијабилни трошкови утврђују се за сваки мрежни елемент појединачно.

За потребе обрачуна трошкова услуга интерконеције узимају се у обзир појединачни мрежни елементи *core* фиксне мреже и мобилне мреже, док се елементи осталих делова мреже групишу по функционалности и посматрају као једна целина.

За потребе одређивања покривености територије димензионираном хипотетичком мрежом, односно за потребе одређивања топологије димензиониране хипотетичке мреже користе се:

- 1) *scorched earth* принцип, који подразумева да се оптимално димензионирани мрежни елементи постављају на најбоље могуће локације (независно од постојеће мреже) како би се постигла мрежна покривеност целе територије, а овај принцип користи се за димензионирање мобилне мреже за приступ и у случају да информације које пружа привредни субјект са ЗТС нису довољне за креирање модела и
- 2) *scorched node* принцип, који подразумева да се оптимално димензионирани мрежни елементи постављају на постојеће локације приступних чворова привредног субјекта са ЗТС, а овај принцип користи се за димензионирање фиксне мреже за приступ и *core* фиксне мреже и *core* мобилне мреже.

Члан 47.

Процена вредности димензиониране мреже подразумева процену вредности неопходне мрежне опреме утврђене приликом димензионирања хипотетичке мреже и врши се по моделу текућих трошкова, у складу са начелом процене будућих активности.

За мрежне елементе који су део пасивне мрежне инфраструктуре користи се метод индекса малопродајних цена за њихову поновну процену, који за основицу користи историјски трошак.

Обрачун трошкова мрежних елемената подразумева да се:

- 1) директни капитални трошак мрежних елемената обрачуна на основу техничких параметара димензиониране мреже;
- 2) маргина за капитални трошак мрежних елемената обрачуна на основу рачуноводствених података привредног субјекта са ЗТС, као стопа капиталних трошкова у односу на трошак мреже;
- 3) трошак мрежних елемената који не учествују у пружању регулисаних услуга не обрачунава.

Мрежни елементи који имају исте узрочнике трошкова, исто кретање цена и исте трошковне криве групишу се у хомогене трошковне категорије.

Приликом обрачуна трошка капитала користи се стопа пондерисаних просечних трошкова капитала (*WACC*) коју објављује Регулатор.

Члан 48.

Инкрементални трошак регулисаних услуга обрачунава се на следећи начин:

- 1) обрачунава се укупан трошак мрежне компоненте за димензионирану мрежу;
- 2) укупан саобраћај преко димензиониране мреже се умањује за саобраћај услуге за коју се врши обрачун;
- 3) редимензионира се мрежа на основу новог умањеног саобраћаја и поново се обрачунава трошак мрежне компоненте;
- 4) разлика између укупног трошка мрежне компоненте када привредни субјект са ЗТС пружа све услуге и трошка мрежне компоненте када привредни субјект са ЗТС пружа све услуге изузев регулисане услуге даје инкрементални трошак мрежне компоненте;
- 5) добијени инкрементални трошак се дели са обимом саобраћаја услуге за коју се врши обрачун.

Инкрементални трошак по чистом LRIC моделу обрачунава се по следећој формули:

$$U = \frac{NC(2) - NC(1)}{V(2) - V(1)}$$

у коме симболи имају следеће значење:

U – инкрементални трошак;

$NC(1)$ – трошкови планиране мреже у складу са тражњом за све услуге без услуге за које се врши обрачун $V(1)$;

$NC(2)$ – трошкови планиране мреже у складу са тражњом за количину свих услуга $V(2)$;

$NC(2) - NC(1)$ – инкрементални трошкови мреже за услугу за коју се врши обрачун;

$V(2)$ – укупна количина свих услуга;

$V(1)$ – укупна количина услуге без услуге за коју се врши обрачун;

$V(2) - V(1)$ – количина услуге за коју се врши обрачун.

Инкрементални трошак по LRIC моделу обрачунава се по следећој формули:

$$U = \frac{NC(2) - NC_g(1)}{V(2) - V_g(1)}$$

у коме симболи имају следеће значење:

U – инкрементални трошак;

$NC_g(1)$ – трошкови планиране мреже у складу са тражњом за све услуге без групе услуга за које се врши обрачун $V(1)$;

$NC(2)$ – трошкови планиране мреже у складу са тражњом за количину свих услуга $V(2)$;

$NC(2) - NC_g(1)$ – инкрементални трошкови мреже за групу услуга за коју се врши обрачун;

$V(2)$ – укупна количина свих услуга;

$V_g(1)$ – укупна количина услуга без групе услуга за које се врши обрачун;

$V(2) - V_g(1)$ – количина групе услуга за коју врши обрачун.

Обрачун инкременталног трошка коришћењем LRIC+ модела врши се тако што се на трошак обрачунат LRIC методом додаје маргина за капитални трошак мрежних елемената, како би се покрили заједнички и здружени трошкови неопходни за пружање свих услуга заједно.

Члан 49.

Обрачун јединичног трошка услуге врши се на следећи начин:

- 1) алокација трошкова, што подразумева да се трошкови груписани по хомогеним трошковним категоријама алоцирају на мрежне компоненте, а затим се трошкови мрежних компоненти алоцирају на услуге;
- 2) одређивање додатка за заједничке трошкове;
- 3) обрачун јединичног трошка услуге.

Јединични трошак услуге обрачунава се као линеарна комбинација јединичних трошкова компоненти мреже по следећој формули:

$$c = \sum_i RF_i \times NE_i$$

у коме симболи имају следеће значење:

RF_i – фактор рутирања за i -ти елемент мреже;
 NE_i – јединични трошак i -тог елемента мреже.

V. ФИНАНСИЈСКО ИЗВЕШТАВАЊЕ РЕГУЛАТОРА ОД СТРАНЕ ПРИВРЕДНОГ СУБЈЕКТА СА ЗТС

Члан 50.

Привредни субјект са ЗТС извештава Регулатора о примени трошковног принципа и раздвајању (дивизионализацији) рачуна успеха и ангазоване имовине (капитала) путем интерних регулаторних извештаја.

Члан 51.

Интерно регулаторно финансијско извештавање Регулатора од стране привредног субјекта са ЗТС по моделу текућих трошкова врши се најмање једном годишње путем интерних регулаторних извештаја утврђених овим правилником и његовим прилозима, односно датим табелама у основном формату и напоменама о могућим усаглашеним прилагођавањима, који су одштампани уз овај правилник и чине његов саставни део.

Уз попуњене прилоге, привредни субјект са ЗТС је у обавези да Регулатору достави и извештај о процени вредности средстава (НПО и нематеријалних улагања уколико постоје), са детаљним образложењима метода коришћених у процени вредности, као и извештај са детаљно описаном методологијом алокације и кључевима за алокацију прихода, оперативних трошкова, имовине и обавеза на све услуге које привредни субјект са ЗТС пружа и ценовнике свих услуга привредног субјекта са ЗТС, укључујући и трансферне цене, односно интерне накнаде за услуге између различитих сегмената пословања, односно огранака у оквиру привредног субјекта са ЗТС.

Привредни субјект са ЗТС дужан је да, на захтев Регулатора, достави и аналитичку евиденцију (брuto биланс односно закључни лист) као саставни део интерних регулаторних финансијских извештаја.

Зависно од информационих потреба, у случају хитног предузимања мера на спречавању нерегуларног понашања привредног субјекта са ЗТС, Регулатор може захтевати и краткорочније интерно регулаторно финансијско извештавање.

Члан 52.

Привредни субјект са ЗТС може да ангажује независног ревизора да изврши ревизију интерних регулаторних извештаја и оцени исправност целокупног обрачуна по моделу текућих трошкова и примењених кључева алокације, при чему се мишљење овлашћеног ревизора доставља Регулатору уз интерни регулаторни извештај у роковима предвиђеним овим правилником.

Независни ревизор ангажован од стране привредног субјекта са ЗТС врши ревизију интерних регулаторних извештаја увидом у основе и примену модела трошкова из става 1. овог члана.

Члан 53.

Привредни субјект са ЗТС је дужан да, на захтев Регулатора, достави све неопходне податке за примену LRIC модела у одређивању цена регулисаних услуга.

Регулатор врши прикупљање података у форми упитника које доставља привредном субјекту са ЗТС са упутством за њихово попуњавање.

Рок за достављање попуњених упитника из става 2. овог члана одређује Регулатор, при чему исти не може бити краћи од 45 дана од дана достављања упитника од стране Регулатора привредном субјекту са ЗТС.

Члан 54.

Регулатор ангажује независног ревизора, који у складу са важећим прописима и стандардима врши верификацију интерних регулаторних извештаја и рачуноводствених раздвајања код привредног субјекта са ЗТС, а привредни субјект са ЗТС је дужан да омогући приступ и увид у сву расположиву документацију.

VI. УТВРЂИВАЊЕ ТРОШКОВНО ЗАСНОВАНИХ ЦЕНА

Члан 55.

Регулатор, сагласно одредбама закона којим се уређује општи управни поступак, доноси решење којим се применом LRIC модела утврђују трошковно засноване цене регулисаних услуга које пружају привредни субјекти са ЗТС на релевантним тржиштима.

Регулатор може решењем из става 1. овог члана утврдити фазну примену трошковно заснованих цена у циљу очувања односа на тржишту електронских комуникација.

Члан 56.

Ако Регулатор утврди да трошковно засноване цене према LRIC моделу значајно одступају од цена на упоредивим тржиштима, он може применити метод упоређивања цена за обрачун цена терминације позива у јавној фиксној и јавној мобилној комуникационој мрежи, односно метод упоређивања цена или модел текућих трошкова за обрачун цена veleпродајних услуга широкопојасног приступа и veleпродајних услуга приступа инфраструктури.

VII. ПРЕЛАЗНА И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 57.

Привредни субјект са ЗТС, коме је одређена обавеза контроле цена и примене трошковног рачуноводства применом модела текућих трошкова, у обавези је да Регулатору достави, најкасније до 30. јуна текуће године за претходну пословну годину, извештаје из члана 52. овог правилника и попуњене прилоге у електронском облику.

Члан 58.

Даном ступања на снагу овог правилника престаје да важи Правилник о примени трошковног принципа, одвојених рачуна и извештавању од стране оператора са значајном тржишном снагом у области електронских комуникација („Службени гласник РС”, бр. 52/11 и 53/21).

Члан 59.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Број 1-03-3400-16/23-4

У Београду, 29. марта 2024. године

Председник Савета,

Драган Ковачевић, с.р.

Прилог 3. Распоред општег прихода _____
за период од__ до __ по кључу _____
у динарима

Врсте активности	Приход по јединици кључа	Вредност кључа	Износ прихода (2x3)
1	2	3	4
I. Трговинске активности			
II. Услуге електронских комуникација			
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
Итд			
III. Друге активности			
Свега алоцирано (I + II + III)			
IV. Неалоцирано			
С в е г а			

Напомена:

Образац Распоред општег прихода саставља се за сваки заједнички (општи, индиректни) приход који по начелу узрочности треба и може по адекватном кључу бити алоциран на наведене активности и услуге електронских комуникација и који је означен као општи приход у збирном извештају Алокација прихода за период.

Напомене:

1. Карактер директних трошкова за потребе овог извештаја имају само они трошкови, односно аналитички делови трошкова који се непосредно односе на трговинске активности, поједине услуге електронских комуникација и друге активности привредног субјекта са ЗТС, односно носиоце трошкова.
2. Карактер општих трошкова имају они трошкови или аналитички делови трошкова који се не могу непосредно везати за носиоце трошкова, односно за трговинске активности, поједине услуге електронских комуникација и друге активности привредног субјекта са ЗТС, већ се претходно везују за места трошкова (функционални приступ Обрачуна трошкова и учинака) односно активности или групе активности (Обрачун трошкова и учинака по активностима, – енгл. *Activity Based Costing, ABC*). Општи трошкови се у овом обрасцу исказују збирно у колони „Места трошкова – Групе активности”.
3. У обрасцу је код сваке врсте трошкова предвиђена могућност поделе на директне и опште, а примењује се само на оне врсте трошкова код којих је таква подела материјално значајна.
4. У колони „Неалоцирано” исказују се општи оперативни трошкови привредног друштва који се ни на који начин не односе на поменуте носиоце трошкова, нити на места трошкова односно групе активности, или је, пак, њихова алокација на ове објекте трошкова нерационална.

Прилог 5. Преглед примарних општих (пословних) трошкова везаних за места трошкова (МТ) или групе активности (ГА)

у динарима

Група и Конто	Трошкови по врстама и начину везивања	Претходна МТ или ГА					Коначна МТ или ГА					Свега
						Свега					Свега	
51	Трошкови материјала и енергије											
	– Директно везани											
	– Индиректно везани											
511	Трошкови материјала израде											
	– Директно везани											
	– Индиректно везани											
512	Трошкови осталог материјала											
	– Директно везани											
	– Индиректно везани											
513	Трошкови горива и енергије											
	– Директно везани											
	– Индиректно везани											
	Итд по врстама општих трошкова збирно алоцираних на МТ или ГА из извештаја Алокација примарних оперативних (пословних) трошкова, рашчлањено по карактеру везивања за МТ или ГА											
	Свега општи оперативни (пословни) трошкови											
	– Директно везани											
	– Индиректно везани											

Напомене:

1. Директно везани трошкови су они општи трошкови са становишта носилаца трошкова за које се, на основу докумената о њима, поуздано зна којим местима трошкова или групама активности припадају.
2. Индиректно везани трошкови су они општи трошкови са становишта носилаца трошкова који су истовремено општи (заједнички) и са становишта места трошкова или група активности те се на њих алоцирају помоћу унапред утврђених и са Регулатором усаглашених кључева.
3. Регулатор може захтевати допунске извештаје о распореду индиректно везаних трошкова, односно примени кључева.

Прилог 6.

**Интерна реалокација оперативних (пословних) трошкова (учинака)
претходног (помоћног) МТ или ГА _____
за период од __до__ по кључу _____**

у динарима

Групе и Конто	Врсте трошкова	Трошкови по јединици учинка (кључа)	МТ или ГА – примаоци интерних учинака						С в е г а	
			вредност кључа	износ трошка	вредност кључа	износ трошка	вредност кључа	износ трошка	вредност кључа	износ трошка
1	2	3	4	5 (4x3)	6	7 (6x3)	8	9 (8x3)	10	11 (10x3)
51	Трошкови материјала и енергије (рашчлањени по званичним синтетичким контима)									
52	Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи (рашчлањени по званичним синтетичким контима)									
	Итд по групама трошкова до групе 55 – Нематеријални трошкови, и по званичним синтетичким контима у оквиру сваке групе из извештаја Преглед примарних општих оперативних трошкова везаних за МТ или ГА.									
С в е г а										

Напомене:

- Овај образац извештаја се саставља за свако претходно (помоћно) МТ или ГА.
- Ако се користи један кључ (енгл. *Cost Driver*) за реалокацију свих врста трошкова односно помоћног (претходног) МТ или ГА, онда се његов назив уписује у алинеју „по кључу” у оквиру наслова, а у прилогу овог извештаја даје преглед вредности кључа по МТ или ГА прималаца интерних учинака, када се укидају колоне „вредност кључа”.
Ако се користе различити кључеви (енгл. *Cost Drivers*) за поједине врсте трошкова онда се користе колоне „вредност кључа”, а у прилогу уз извештај даје попис коришћених кључева.

Прилог 7.

Алокација оперативних (пословних) трошкова (учинака)
 коначног МТ или ГА _____ на друга коначна МТ или ГА
 за период од __ до __ по кључу _____

у динарима

Група и Конто	Врсте трошкова	Трошкови по јединици кључа	Коначна МТ или ГА -примаоци учинака						Носиоци трошкова		Свега трошкови	
			вредност кључа	износ трошка	вредност кључа	износ трошка	вредност кључа	износ трошка	вредност кључа	износ трошка	вредност кључа	износ трошка
1	2	3	4	5 (4x3)	6	7 (6x3)	8	9 (8x3)	10	11 (10x3)	12	13 (12x3)
51	Трошкови материјала и енергије (рашчлањени по званичним синтетичким контима)											
52	Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи (рашчлањени по званичним синтетичким контима)											
	Итд по групама пословних трошкова и по званичним синтетичким контима из Извештаја Преглед примарних општих оперативних трошкова везаних за МТ или ГА.											
	Свега											

Напомене:

- Овај извештај се саставља само за коначна МТ или ГА које своје учинке дају не само носиоцима трошкова (трговинским активностима, тржишним ТК услугама и другим активностима) привредног субјекта са ЗТС, већ и другим коначним МТ или ГА.
- Износи за носиоце трошкова исказују се само збирно зато што се у извештају Алокација оперативних трошкова коначних МТ или ГА на носиоце трошкова даје распоред трошкова аналитички по носиоцима трошкова.
- Ако се користи један кључ (енгл. *Cost Driver*) за реалокацију свих врста трошкова односно коначног МТ или ГА, онда се његов назив уписује у алинеју „по кључу” у оквиру наслова, а у прилогу овог извештаја даје преглед вредности кључа по МТ или ГА прималаца интерних учинака, када се укидају колоне „вредност кључа”.
Ако се користе различити кључеви (енгл. *Cost Drivers*) за поједине врсте трошкова онда се користе колоне „вредност кључа”, а у прилогу уз извештај даје попис коришћених кључева.

Прилог 8.

Алокација оперативних (пословних) трошкова (учинака) коначног МТ или ГА _____ на носиоце трошкова
за период од __ до __ по кључу _____

у динарима

Група и Конто	Врсте трошкова	Трошкови по јединици кључа	Трговинска активност		Врсте услуга електронских комуникација						Друге активности		Свега	
			вредност кључа	износ трошка	вредност кључа	износ трошка	вредност кључа	износ трошка	вредност кључа	износ трошка	вредност кључа	износ трошка	вредност кључа	износ трошка
1	2	3	4	5 (4x3)	6	7 (6x3)	8	9 (8x3)	10	11 (10x3)	12	13 (12x3)	14	15 (14x3)
51	Трошкови материјала и енергије (рашчлањени по званичним синтетичким контима)													
52	Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи (рашчлањени по званичним синтетичким контима)													
	Итд по групама пословних трошкова и по званичним синтетичким контима закључно са групом 55 – Нематеријални трошкови, у износима сакупљеним на МТ или ГА.													
Свега														

Напомене:

- Овај извештај се саставља за свако коначно МТ или ГА и укључује: (а) део оперативних трошкова МТ или ГА који се односи на носиоце трошкова код МТ или ГА које, поред учинака за носиоце трошкова, даје своје учинке и другим кончним МТ или ГА, односно (б) све оперативне трошкове коначног МТ или ГА ако своје учинке даје искључиво носиоцима трошкова (тржишним учинцима привредног субјекта са ЗТС).
- Ако се користи један кључ (енгл. *Cost Driver*) за реалокацију свих врста трошкова односно помоћног (претходног) МТ или ГА, онда се његов назив уписује у алинеју „по кључу” у оквиру наслова, а у прилогу овог извештаја даје преглед вредности кључа по МТ или ГА прималаца интерних учинака, када се укидају колоне „вредност кључа”. Ако се користе различити кључеви (енгл. *Cost Drivers*) за поједине врсте трошкова онда се користе колоне „вредност кључа”, а у прилогу уз извештај даје попис коришћених кључева.

Прилог 9.

Калкулација јединичних трошкова (цене коштања) тржишне
услуге _____ за период од__ до__

Јединица мере _____ Количина _____

у динарима

Група конта	Елементи цене коштања	Укупни трошкови	Трошкови по јединици
51	Трошкови материјала и енергије		
	а. Директно додељени трошкови		
	б. Алоцирани трошкови коначних МТ или ГА		
52	Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи		
	а. Директно додељени трошкови		
	б. Алоцирани трошкови коначних МТ или ГА		
53	Трошкови производних услуга		
	а. Директно додељени трошкови		
	б. Алоцирани трошкови коначних МТ или ГА		
део 54	Трошкови амортизације		
	а. Директно додељени трошкови		
	б. Алоцирани трошкови коначних МТ или ГА		
део 54	Трошкови резервисања		
	а. Директно додељени трошкови		
	б. Алоцирани трошкови коначних МТ или ГА		
55	Нематеријални трошкови		
	а. Директно додељени трошкови		
	б. Алоцирани трошкови коначних МТ или ГА		
Свега пословни (оперативни) трошкови			

Напомене:

1. Директно додељени трошкови преузимају се из извештаја Алокација примарних оперативних (пословних) трошкова.
2. Алоцирани трошкови коначних МТ или ГА преузимају се из одговарајућих извештаја Алокација оперативних (пословних) трошкова (учинака) коначног МТ или ГА на носиоце трошкова и исказују се: (а) само као збир алоцираних трошкова свих коначних МТ или ГА ангажованих на производњи и продаји конкретне ТК услуге или (б) још и аналитички у оквиру тога по појединим тангираним коначним МТ или ГА конкретном ТК услугом.
3. Калкулација се може проширити за друге расходе, односно остале расходе, расходе по основу обезвређења имовине и губитак пословања које се обуставља (групе конта 57, 58 и 59) за које је са Регулатором усаглашено да се посебно зарачунавају тржишним ТК услугама (а не у оквиру пословно-финансијских ризика као дела трошкова сопственог капитала), и то у њиховим нето изнонима по компензовању са истородним другим приходима (са група конта 67, 68 и 69) и по изузимању делова који се односе на трговинску активност и друге активности привредног субјекта са ЗТС. У ову сврху саставља се посебни извештај под називом Алокација других расхода на носиоце трошкова.
4. За потребе формирања продајних цена регулисаних ТК услуга калкулација се допуњује трошковима капитала обрачунатим на начин утврђен овим правилником.

Прилог 10.

Обрачун стопе трошкова позајмљеног капитала
за период од__ до__

у динарима

Група и Конта	Е л е м е н т и	Износ
	I. Нето финансијски расходи (1 до 7)	
	1. Нето финансијски расходи (приходи) из односа са матичним и зависним правним лицима (10–11)	
560	10. Финансијски расходи из односа са матичним и зависним правним лицима	
660	11. Финансијски приходи из односа са матичним и зависним правним лицима	
	2. Нето финансијски расходи (приходи) из односа са осталим повезаним правним лицима (20–21)	
561	20. Финансијски расходи из односа са осталим повезаним правним лицима	
661	21. Финансијски приходи из односа са осталим повезаним правним лицима	
	3. Нето расходи (приходи) камата (30–31)	
562	30. Расходи камата	
662	31. Приходи камата	
	4. Нето негативне (позитивне) курсне разлике (40–41)	
563	40. Негативне курсне разлике	
663	41. Позитивне курсне разлике	
	5. Нето расходи (приходи) по основу ефеката валутне клаузуле (50–51)	
564	50. Расходи по основу ефеката валутне клаузуле	
664	51. Приходи по основу ефеката валутне клаузуле	
	6. Нето расходи (приходи) по основу учешћа у губитку (добитку) придружених правних лица и заједничких подухвата (60–61)	
565	60. Расходи од учешћа у губитку придружених правних лица и заједничких подухвата	
665	61. Приходи од учешћа у добитку придружених правних лица и заједничких подухвата	
	7. Нето остали финансијски расходи (приходи) (70–71)	
569	70. Остали финансијски расходи	
669	71. Остали финансијски приходи	
	II. Обавезе	
40	Дугорочна резервисања	
41	Дугорочне обавезе	
42 до 48	Краткорочне обавезе	
	III. Стопа трошкова позајмљеног капитала (I : II)	%

Прилог 11.

**Обрачун ангажованог капитала (инвестиционе основе)
за примену пондерисаних просечних трошкова капитала (WACC) по моделу историјских трошкова
на дан 31. 12.**

у динарима

Група и Конто	Назив позиције	Трговинске активности	Врсте ТК услуга				Друге активности	Нелаоцирано	Свега
	I. Стална имовина (1+2)								
	а. Директно додељена СИ								
01	б. Алоциране вредности СИ								
	1. Нематеријална имовина								
	а. Директно додељена НИ								
	б. Алоциране вредности НИ								
02	2. Некретнине, постројења и опрема								
	а. Директно додељене НПО								
	б. Алоциране вредности НПО								
	020 20. Пољопривредно и остало земљиште								
	а. Директно додељена земљишта								
	б. Алоциране вредности земљишта								
021	21. Грађевинско земљиште								
	а. Директно додељене ГЗ								
	б. Алоциране вредности ГЗ								
	022 22. Грађевински објекти								
	а. Директно додељени ГО								
	б. Алоциране вредности ГО								
023	23. Постројења и опрема								
	а. Директно додељена ПО								
	б. Алоциране вредности ПО								
	024 24. Инвестиционе некретнине								
	а. Директно додељене ИН								
	б. Алоциране вредности ИН								
	Итд. до конта 029								

Први наставак

у динарима

Група и Конто	Назив позиције	Трговинске активности	Врете ТК услуга				Друге активности	Нелаоцирано	Свега
	II. Нето обртна средства-капитал (1+2-3)								
	а. Директно додељени обртни капитал								
	б. Алоцирани обртни капитал								
	1. Залихе и стална средства намењена продаји								
	а. Директно додељене залихе и ССНП								
	б. Алоциране вредности залиха и ССНП								
10	10. Залихе материјала								
	а. Директно додељене ЗМ								
	б. Алоциране вредности ЗМ								
11	11. Недовршена производња								
	а. Директно додељена НП								
	б. Алоциране вредности НП								
12	12. Готови производи								
	а. Директно додељени ГП								
	б. Алоциране вредности ГП								
13	13. Роба								
	а. Директно додељена роба								
	б. Алоциране вредности робе								
14	14. Стална средства намењена продаји								
	а. Директно додељена ССНП								
	б. Алоциране вредности ССНП								
15	15. Плаћени аванси за залихе и услуге								
	а. Директно додељени ПА								
	б. Алоциране вредности ПА								
	2. Краткорочна потраживања и готовина								
	а. Директно додељена КПП								
	б. Алоциране вредности КПП								
20	20. Потраживања по основу продаје								
	а. Директно додељена ППОП								
	б. Алоциране вредности ППОП								
21	21. Потраживања из специфичних послова								
	а. Директно додељена ПСП								
	б. Алоциране вредности ПСП								
22	22. Друга потраживања								
	а. Директно додељена друга потр.								
	б. Алоциране вредности других потр.								
24	24. Готовински еквиваленти и готовина								
	а. Директно додељени ГЕИГ								
	б. Алоциране вредности ГЕИГ								

Последњи наставак

у динарима

Група и Конто	Назив позиције	Трговинске активности	Врсте ТК услуга				Друге активности	Нелаоцирано	Свега
	3. Краткорочне обавезе								
	а. Директно додељене КО								
	б. Алоциране КО								
43	30. Обавезе из пословања								
	а. Директно додељене ОП								
	б. Алоциране вредности ОП								
44	31. Обавезе из специфичних послова								
	а. Директно додељене ОСП								
	б. Алоциране вредности ОСП								
45	32. Обавезе по основу зарада и накнада зарада								
	а. Директно додељене обавезе по ЗНЗ								
	б. Алоциране обавезе по ЗНЗ								
46	33. Друге обавезе								
	а. Директно додељене друге обавезе								
	б. Алоциране друге обавезе								
47	34. Обавезе за порез на додату вредност								
	а. Директно додељене обавезе за ПДВ								
	б. Алоциране обавезе за ПДВ								
48	35. Обавезе за остале порезе, допринос и друге дажбине								
	а. Директно додељене обавезе за ОПДД								
	б. Алоциране обавезе за ОПДД								
49	36. Пасивна временска разграничења								
	а. Директно додељена ПВР								
	б. Алоцирана ПВР								
	III. Свега ангажована средства – капитал (I + II)								

Напомене:

1. Наведене позиције се уносе у овај образац по њиховим нето вредностима, тј. по умањењу за њихову кумулативну амортизацију и друге отписе, односно исправке вредности до дана извештаја.
2. Степен аналитичности, односно синтетизовања позиција у овом извештају, одређује се договорно између привредног субјекта са ЗТС и Регулатора, водећи рачуна о реалној структури средстава и обавезама привредног субјекта са ЗТС и информационих потреба Регулатора.
3. Привредни субјект са ЗТС је у обавези да доследно примењује критеријум разврставања позиција на директно додељене и алоциране са кључевима алокације за ове последње, о чему Регулатору подноси одговарајуће образложење у виду додатних аналитичких извештаја за материјално значајне ставке и пружа могућност несметаног увида у пословне књиге.

Прилог 12.

**Обрачун ангажованог капитала (инвестиционе основе)
за примену пондерисаних просечних трошкова капитала (WACC) по моделу текућих трошкова
на дан 31. 12.**

у динарима

Група и Кonto	Назив позиције	Трговинске активности	Врсте ТК услуга				Друге активности	Нелоцирано	Свега
01	I. Стална имовина (1+2)								
	а. Директно додељена СИ								
01	б. Алоциране вредности СИ								
	1. Нематеријална имовина								
01	а. Директно додељена НИ								
	б. Алоциране вредности НИ								
02	2. Некретнине, постројења и опрема								
	а. Директно додељене НПО								
02	б. Алоциране вредности НПО								
	20. Пољопривредно и остало земљиште								
020	а. Директно додељена земљишта								
	б. Алоциране вредности земљишта								
021	21. Грађевинско земљиште								
	а. Директно додељене ГЗ								
022	б. Алоциране вредности ГЗ								
	22. Грађевински објекти								
022	а. Директно додељени ГО								
	б. Алоциране вредности ГО								
023	23. Постројења и опрема								
	а. Директно додељена ПО								
024	б. Алоциране вредности ПО								
	24. Инвестиционе некретнине								
024	а. Директно додељене ИН								
	б. Алоциране вредности ИН								
	Итд до конта 029								

Први наставак

у динарима

Група и Конто	Назив позиције	Трговинске активности	Врсте ТК услуга				Друге активности	Нелоцирано	Свега
	II. Нето обртна средства-капитал (1+2-3)								
	а. Директно додељени обртни капитал								
	б. Алоцирани обртни капитал								
	1. Залихе и стална средства намењена продаји								
	а. Директно додељене залихе и ССНП								
	б. Алоциране вредности залиха и ССНП								
10	10. Залихе материјала								
	а. Директно додељене ЗМ								
	б. Алоциране вредности ЗМ								
11	11. Недовршена производња								
	а. Директно додељена НП								
	б. Алоциране вредности НП								
12	12. Готови производи								
	а. Директно додељени ГП								
	б. Алоциране вредности ГП								
13	13. Роба								
	а. Директно додељена роба								
	б. Алоциране вредности робе								
14	14. Стална средства намењена продаји								
	а. Директно додељена ССНП								
	б. Алоциране вредности ССНП								
15	15. Плаћени аванси за залихе и услуге								
	а. Директно додељени ПА								
	б. Алоциране вредности ПА								
	2. Краткорочна потраживања и готовина								
	а. Директно додељена КПГ								
	б. Алоциране вредности КПГ								
20	20. Потраживања по основу продаје								
	а. Директно додељена ППОП								
	б. Алоциране вредности ППОП								
21	21. Потраживања из специфичних послова								
	а. Директно додељена ПСП								
	б. Алоциране вредности ПСП								
22	22. Друга потраживања								
	а. Директно додељена друга потр.								
	б. Алоциране вредности других потр.								
24	24. Готовински еквиваленти и готовина								
	а. Директно додељени ГЕИГ								
	б. Алоциране вредности ГЕИГ								

Последњи наставак

у динарима

Група и Конто	Назив позиције	Трговинске активности	Врсте ТК услуга				Друге активности привредног друштва	Нелаоцирано	Свега
	3. Краткорочне обавезе								
	а. Директно додељене КО								
	б. Алоциране КО								
43	30. Обавезе из пословања								
	а. Директно додељене ОП								
	б. Алоциране вредности ОП								
44	31. Обавезе из специфичних послова								
	а. Директно додељене ОСП								
	б. Алоциране вредности ОСП								
45	32. Обавезе по основу зарада и накнада зарада								
	а. Директно додељене обавезе по ЗНЗ								
	б. Алоциране обавезе по ЗНЗ								
46	33. Друге обавезе								
	а. Директно додељене друге обавезе								
	б. Алоциране друге обавезе								
47	34. Обавезе за порез на додату вредност								
	а. Директно додељене обавезе за ПДВ								
	б. Алоциране обавезе за ПДВ								
48	35. Обавезе за остале порезе, доприносе и друге дажбине								
	а. Директно додељене обавезе за ОПДД								
	б. Алоциране обавезе за ОПДД								
49	36. Пасивна временска разграничења								
	а. Директно додељена ПВР								
	б. Алоцирана ПВР								
	III. Свега ангажована средства- капитал (I + II)								

Напомене:

1. Наведене позиције се уносе у овај образац извештаја по њиховим нето вредностима, тј. По умањењу за њихову кумулативну амортизацију и друге отписе, односно исправке вредности до дана извештаја.
2. Степен аналитичности, односно синтетизовања позиција у овом извештају, одређује се договорно између привредног субјекта са ЗТС и Регулатора, водећи рачуна о реалној структури средстава и обавезама привредног субјекта са ЗТС и информационих потреба Регулатора.
3. Привредни субјект са ЗТС је у обавези да доследно примењује критеријум разврставања позиција на директно додељене и алоциране са кључевима алокације за ове последње, о чему Регулатору подноси одговарајуће образложење у виду додатних аналитичких извештаја за материјално значајне ставке и пружа могућност несметаног увида у пословне књиге.

Прилог 13. Збирна табела обрачуна ангажованог капитала инвестиционе основе за примену пондерисаних просечних трошкова капитала (WACC) по моделу историјских трошкова и текућих трошкова на дан 31. 12

у динарима

Позиција	НСА вредност	ССА вредност	Разлика
I. СТАЛНА ИМОВИНА			
1. НЕМАТЕРИЈАЛНА ИМОВИНА			
2. НЕКРЕТНИНЕ, ПОСТРОЈЕЊА И ОПРЕМА			
2.1. Некретнине, постројења и опрема			
2.2. Инвестиционе некретнине			
2.3. Остале НПО			
II. НЕТО ОБРТНА ИМОВИНА – КАПИТАЛ (1+2-3)			
1. ЗАЛИХЕ И СТАЛНА СРЕДСТВА НАМЕЊЕНА ПРОДАЈИ			
2. КРАТКОРОЧНА ПОТРАЖИВАЊА И ГОТОВИНА			
2.1. Потраживања			
2.2. Потраживања за више плаћен порез на добитак			
2.3. Готовински еквиваленти и готовина			
3. КРАТКОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ			
3.1. Обавезе из пословања			
3.2. Остале краткорочне обавезе			
3.3. Обавезе по основу пореза на додату вредност и осталих јавних прихода и пасивна временска разграничења			
3.4. Обавезе по основу пореза на добитак			
III. УКУПНО АНГАЖОВАНА ИМОВИНА – КАПИТАЛ (I+II)			

Напомена: Ова табела се попуњава збирно на нивоу привредног субјекта са ЗТС.

Прилог 14.**Вредност некретнина, постројења и опреме
по моделу текућих трошкова на дан 31. 12.**

у динарима

Ред. бр.	Позиција	НСА вредност	ССА вредност	Разлика
	Назив НПО			
1.	Бруто вредност			
2.	Акумулирана амортизација			
3.	Нето вредност на почетку године (1-2)			
4.	Нове набавке			
5.	Отуђења			
6.	Расходавања			
7.	Ревалоризација			
8.	Амортизација			
9.	Резервна амортизација			
10.	Нето вредност на крају периода (3+4-5-6+7-8+9)			

Напомена: Ова табела се попуњава за групе некретнина, постројења и опреме.

Прилог 15. Кориговани биланс успеха за период од 01. 01. до 31. 12.

у динарима

Позиција	НСА вредност	ССА вредност	Разлика
I. ПОСЛОВНИ ПРИХОД			
1. Приходи од продаје			
2. Остали пословни приходи			
II. ТРОШКОВИ ПОСЛОВАЊА			
1. Набавна вредност продате робе			
2. Трошкови материјала и енергије			
3. Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи			
4. Трошкови амортизације и резервисања			
5. Остали пословни расходи			
III. КОРЕКЦИЈЕ НА БАЗИ ТЕКУЋИХ ТРОШКОВА			
Капитални добитак/(губитак)			
Резервна амортизација			
IV. ПОСЛОВНИ ДОБИТАК/ГУБИТАК (I-II-III)			
V. ФИНАНСИЈСКИ ПРИХОДИ			
VI. ФИНАНСИЈСКИ РАСХОДИ			
VII. ОСТАЛИ ПРИХОДИ			
VIII. ОСТАЛИ РАСХОДИ			
IX. ДОБИТАК/ГУБИТАК ИЗ РЕДОВНОГ ПОСЛОВАЊА ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА (IV+V-VI+VII-VIII)			
X. ПОРЕСКИ РАСХОДИ ПЕРИОДА			
XI. НЕТО ДОБИТАК/ГУБИТАК (IX-X)			

Напомена: Ова табела се попуњава збирно на нивоу привредног субјекта са ЗТС и за сваку услугу појединачно.

Прилог 16.

Биланс стања на дан 31. 12.

у динарима

Позиција	НСА вредност	ССА вредност	Разлика
АКТИВА			
А. СТАЛНА ИМОВИНА			
I. УПИСАНИ А НЕУПЛАЋЕНИ КАПИТАЛ			
II. GOODWILL			
III. НЕМАТЕРИЈАЛНА ИМОВИНА			
IV. НЕКРЕТНИНЕ, ПОСТРОЈЕЊА И ОПРЕМА			
1. Некретнине, постројења и опрема			
2. Инвестиционе некретнине			
3. Остале НПО			
V. ДУГОРОЧНИ ФИНАНСИЈСКИ ПЛАСМАНИ			
1. Учешћа у капиталу			
2. Остали дугорочни финансијски пласмани			
Б. ОБРТНА ИМОВИНА			
I. ЗАЛИХЕ			
II. СТАЛНА СРЕДСТВА НАМЕЊЕНА ПРОДАЈИ И СРЕДСТВА ПОСЛОВАЊА КОЈЕ СЕ ОБУСТАВЉА			
III. КРАТКОРОЧНА ПОТРАЖИВАЊА, ПЛАСМАНИ И ГОТОВИНА			
1. Потраживања			
2. Потраживања за више плаћен порез на добитак			
3. Краткорочни финансијски пласмани			
4. Готовински еквиваленти и готовина			
5. Порез на додатну вредност и активна временска разграничења			
В. ОДЛОЖЕНА ПОРЕСКА СРЕДСТВА			
Г. ПОСЛОВНА ИМОВИНА			
Д. ГУБИТАК ИЗНАД ВИСИНЕ КАПИТАЛА			
Ђ. УКУПНА АКТИВА			
Е. ВАНБИЛАНСНА АКТИВА			

Прилог 16.

Биланс стања на дан 31. 12. (наставак)

у динарима

Позиција	НСА вредност	ССА вредност	Разлика
ПАСИВА			
А. КАПИТАЛ			
I. ОСНОВНИ КАПИТАЛ			
II. УПИСАНИ А НЕУПЛАЋЕНИ КАПИТАЛ			
III. РЕЗЕРВЕ			
IV. РЕВАЛОРИЗАЦИОНЕ РЕЗЕРВЕ			
V. НЕРЕАЛИЗОВАНИ ДОБИЦИ/ГУБИЦИ ПО ОСНОВУ ХАРТИЈА ОД ВРЕДНОСТИ			
VI. НЕРАСПОРЕЂЕНИ ДОБИТАК			
VII. ГУБИТАК			
VIII. ОТКУПЉЕНЕ СОПСТВЕНЕ АКЦИЈЕ			
Б. ДУГОРОЧНА РЕЗЕРВИСАЊА И ОБАВЕЗЕ			
I. ДУГОРОЧНА РЕЗЕРВИСАЊА			
II. ДУГОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ			
1. Дугорочни кредити			
2. Остале дугорочне обавезе			
III. КРАТКОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ			
1. Краткорочне финансијске обавезе			
2. Обавезе по основу средства намењених продаји и средстава пословања које се обуставља			
3. Обавезе из пословања			
4. Остале краткорочне обавезе			
5. Обавезе по основу пореза на додату вредност и осталих јавних прихода и пасивна временска разграничења			
6. Обавезе по основу пореза на добитак			
В. ОДЛОЖЕНЕ ПОРЕСКЕ ОБАВЕЗЕ			
Г. УКУПНА ПАСИВА			
Д. ВАНБИЛАНСНА ПАСИВА			

Напомена: Ова табела се попуњава збирно на нивоу привредног субјекта са ЗТС и за сваку услугу појединачно.